

Торічний Вадим Олександрович,

*к.психол.н., старший викладач кафедри психології та морально-психологічного забезпечення факультету іноземних мов та гуманітарних дисциплін, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький
ORCID 0000-0003-3336-6386*

УДК 351:342.57

doi 10.34213/db.20.01.06

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Розглянуто систему інформаційного забезпечення державної безпеки України, зокрема охарактеризовано її організаційну структуру. Підкреслено, що особливе місце в системі інформаційної безпеки займають державні і громадські організації, які здійснюють контроль за діяльністю державних і недержавних засобів масової інформації. Визначено цільові індикатори подальшого впровадження електронних послуг в Україні. Запропоновано розробку державної цільової програми «Електронна Україна–2030», яка має бути спрямована на налагодження діалогу між державними структурами та громадянським суспільством.

Ключові слова: інформаційне забезпечення; державна безпека; електронні послуги; організаційна структура; засоби масової інформації.

Постановка проблеми. Система інформаційного забезпечення державної безпеки України є складовою частиною загальної системи національної безпеки країни і являє собою сукупність органів державної влади та підприємств, які узгоджено здійснюють діяльність із забезпечення інформаційної безпеки на основі єдиних правових норм. З огляду на це видається необхідним в цілях нашого дослідження виокремити стратегічні орієнтири інформаційного забезпечення державної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державного управління у сфері інформаційного забезпечення державної безпеки досліджували у своїх працях такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як І. Арістова [1], В. Горбулін [2], В. Конах [4] та ін. Разом з цим окремі питання в зазначеній сфері потребують подальшого вивчення та вдосконалення.

Метою статті є вдосконалення системи інформаційного забезпечення державної безпеки України.

Необхідність досягнення поставленої мети передбачає постановку та вирішення таких відповідних завдань:

- охарактеризувати організаційну структуру системи інформаційного забезпечення державної безпеки України;
- виокремити учасників системи інформаційного забезпечення державної безпеки;
- визначити цільові індикатори подальшого впровадження електронних послуг в Україні.

Виклад основного матеріалу. До організаційної структури системи інформаційного забезпечення державної безпеки України входять такі компоненти:

- органи державної влади та органи місцевого самоврядування України, завданням яких є забезпечення інформаційної безпеки в межах своєї компетенції;
- державні й міжвідомчі комісії, які спеціалізуються на проблемах інформаційної безпеки;
- структурні та міжгалузеві підрозділи із захисту інформації органів державної влади, а також структурні підрозділи підприємств, що працюють з використанням відомостей, віднесених до державної таємниці, або спеціалізуються на проведенні робіт у сфері захисту інформації;
- науково-дослідні, проектні та конструкторські організації, які виконують роботи із забезпечення інформаційної безпеки;
- навчальні заклади, що здійснюють підготовку й перепідготовку кадрів для роботи в системі забезпечення інформаційної безпеки [1; 4].

Особливе місце в системі інформаційної безпеки належить державним і громадським організаціям, які здійснюють контроль за діяльністю державних і недержавних засобів масової інформації.

Система інформаційного забезпечення державної безпеки України організовує свою діяльність на основі державної політики інформаційного забезпечення національної безпеки України.

Склад системи інформаційного забезпечення державної безпеки визначається Президентом України. Організаційну основу системи інформаційного забезпечення державної безпеки складають:

- Рада національної безпеки і оборони України;
- Кабінет Міністрів України;
- Міністерство аграрної політики та продовольства України;
- Міністерство внутрішніх справ України;
- Міністерство енергетики України;
- Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
- Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України;
- Міністерство закордонних справ України;
- Міністерство культури та інформаційної політики України;
- Міністерство оборони України;
- Міністерство охорони здоров'я України;
- Міністерство освіти і науки України;
- Міністерство молоді та спорту України;
- Міністерство енергетики України;
- Міністерство соціальної політики України;
- Міністерство інфраструктури України;
- Міністерство фінансів України;
- Міністерство юстиції України;
- органи місцевого самоврядування;
- органи судової влади, що беруть відповідно до законодавства України участь у вирішенні завдань забезпечення інформаційної безпеки.

Учасниками системи інформаційного забезпечення державної безпеки є:

- власники об'єктів критичної інформаційної інфраструктури та організації, що експлуатують такі об'єкти;
- засоби масової інформації і масових комунікацій;

– організації грошово-кредитної, валютної, банківської та інших сфер фінансового ринку;

– оператори зв'язку;

– оператори інформаційних систем;

– організації, які здійснюють діяльність зі створення та експлуатації інформаційних систем і мереж зв'язку, а також з розробки, виробництва й експлуатації засобів забезпечення інформаційної безпеки, з надання послуг у сфері забезпечення інформаційної безпеки;

– організації, що здійснюють освітню діяльність у сфері інформаційної безпеки;

– громадські об'єднання;

– інші організації та громадяни, які відповідно до законодавства України беруть участь у вирішенні завдань щодо забезпечення інформаційної безпеки [2; 3].

Завданнями державних органів у межах діяльності з розвитку і вдосконалення системи інформаційного забезпечення державної безпеки є:

– зміцнення вертикалі управління і централізація сил забезпечення інформаційної безпеки на загальнодержавному, міжрегіональному, регіональному, муніципальному рівнях, а також на рівні об'єктів інформатизації, операторів інформаційних систем і мереж зв'язку;

– вдосконалення форм і методів взаємодії сил забезпечення інформаційної безпеки в цілях підвищення їх готовності до протидії інформаційним загрозам, у тому числі шляхом регулярного проведення тренувань (навчань);

– удосконалення інформаційно-аналітичних та науково-технічних аспектів функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки;

– підвищення ефективності взаємодії державних органів, органів місцевого самоврядування, організацій та громадян при вирішенні завдань по забезпеченню інформаційної безпеки [1; 3].

30 січня 2019 р., в межах функціонування Системи інформаційного забезпечення державної безпеки, в Україні було затверджено розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів щодо реалізації концепції розвитку системи електронних послуг в Україні на 2019–2020 роки». Зокрема, протягом 2019 р. передбачалося впровадження не менше 50 електронних послуг, які мали стосуватися:

- виробництва медикаментів;
- забезпечення водовідведення;
- надання послуг будівництва;
- оформлення водійських посвідчень тощо.

Важливо також й те, що в Україні поступово змінюється філософія розвитку електронних послуг. Так, у перспективі Державним агентством з питань електронного урядування України будуть не тільки розроблятися нові сервіси електронного характеру, а й проводитиметься їх оптимізація з огляду на життєві та бізнес-ситуації, зокрема шляхом об'єднання декількох необхідних адміністративних послуг.

Відповідно цільовими індикаторами подальшого впровадження електронних послуг в Україні є такі:

- збільшення рейтингу «електронного уряду»;
- підвищення індексу задоволеності населення якістю надання державних послуг;
- зниження індексу бюрократизації надання державних послуг;
- збільшення частки наданих електронних державних послуг по відношенню до загальної кількості послуг, отриманих у традиційному вигляді;
- розширення переліку мобільних електронних державних послуг у загальному обсязі електронних послуг;
- розвиток автоматизованих функцій державних органів;
- збільшення частки оновленого (актуалізованого) картографічного матеріалу на територіях країни [2; 4].

Передбачається, що сучасна телекомунікаційна мережа доступу та «електронний уряд» України слугуватимуть інфраструктурою створення нового інформаційного суспільства. Зокрема, серед значущих нових напрямів розвитку «електронного уряду» будуть реалізовані такі завдання:

– перегляд життєвого циклу проектів інформаційно-комп'ютерних технологій у бік впровадження модульного підходу, орієнтованого на короткі кроки і швидке досягнення конкретних результатів;

– проведення заходів з метою усунення «вхідних порогів» для участі в державних інформаційно-комп'ютерних проектах невеликих ІТ-компаній;

– розробка Єдиного інформаційно-аналітичного середовища державних органів, яка стане основним інструментом узгодженого проведення всіх видів реформ державного управління;

– здійснення ревізії і паспортизації всієї соціально значущої інфраструктури держави (інженерні мережі, житловий фонд, дороги тощо), створення нових державних баз даних;

– забезпечення єдиного національного геоінформаційного середовища, яке надасть державним органам доступ до сучасного, якісного та повного геоінформаційного матеріалу, інтегрованого з об'єктами обліку державних баз даних;

– системне вирішення завдання збору й переведення в електронний вигляд історичних відомостей для державних баз даних, архівів та відомчих інформаційних систем на державному рівні;

– визначення переліку типових інформаційних систем та їх впровадження в державних і місцевих виконавчих органах в рамках нової моделі інформатизації у вигляді «хмарних сервісів» на основі аналізу процесів органів державної влади та місцевого самоврядування;

– продовження процесу скорочення і спрощення бізнес-процесів з надання державних послуг та їх автоматизація;

– автоматизація функцій місцевих органів виконавчої влади;

– розробка єдиної системи нумерації та кодування адміністративних документів;

– інтенсивний розвиток «мобільного уряду» – одного з напрямів «електронного уряду», призначеного для оперативного представлення результатів державних послуг для громадян і бізнесу за допомогою мобільних пристроїв;

– продовження роботи по значному скороченню документообігу між державними органами шляхом удосконалення регламентів їх роботи з електронними документами, засвідчених електронним цифровим підписом, та впровадження Єдиної системи електронного документообігу на основі «хмарних сервісів» і роботи на мобільних пристроях з використанням засобів криптографічного захисту інформації;

– ужиття заходів щодо інтеграції комерційних і державних систем і сервісів;

– регламентація питань використання ліцензійного та вільного програмного забезпечення;

– створення Єдиного Call-центру з питань надання державних послуг, у тому числі прийняття скарг на якість надання державних послуг та оповіщення про статуси і готовність державних послуг;

– створення і запровадження Єдиного особистого кабінету громадянина, призначеного для офіційної інформаційної взаємодії юридичних та фізичних осіб з державними органами й організаціями з питань надання державних і недержавних послуг і використання персональних даних;

– проведення робіт по розвитку інфраструктури запису електронно-цифрового підпису;

– суттєве збільшення кількості пунктів громадського доступу до електронних послуг, а також оновлення обладнання існуючих пунктів [1–3].

Необхідно також значити, що в Україні доцільно розробити державну цільову програму «Електронна Україна–2030», яка має бути спрямована на налагодження діалогу між державними структурами та громадянським

суспільством. На базі розвитку сучасних методів інформаційного обміну між органами державної влади і суспільством будуть створені принципово нові можливості для забезпечення інформаційної відкритості та гласності прийняття рішень, для підвищення рівня довіри та взаємодії між суспільством та органами державної влади. Варто додати, що ця програма має бути розрахована на 10 років.

Таким чином, у результаті проведення даного дослідження було отримано такі **висновки**:

1. Охарактеризовано організаційну структуру системи інформаційного забезпечення державної безпеки України. Підкреслено, що особливе місце в системі інформаційної безпеки займають державні та громадські організації, які здійснюють законний контроль за діяльністю державних і недержавних засобів масової інформації.

2. Виокремлено учасників системи інформаційного забезпечення державної безпеки: власники об'єктів критичної інформаційної інфраструктури та організації, що експлуатують такі об'єкти; засоби масової інформації і масових комунікацій; організації грошово-кредитної, валютної, банківської та інших сфер фінансового ринку; оператори зв'язку; оператори інформаційних систем; організації, які здійснюють діяльність зі створення та експлуатації інформаційних систем і мереж зв'язку, а також з розробки, виробництва й експлуатації засобів забезпечення інформаційної безпеки; з надання послуг у сфері забезпечення інформаційної безпеки; організації, що здійснюють освітню діяльність у сфері інформаційної безпеки; громадські об'єднання.

3. Визначено цільові індикатори подальшого впровадження електронних послуг в Україні: збільшення рейтингу «електронного уряду»; підвищення індексу задоволеності населення якістю надання державних послуг; зниження індексу бюрократизації надання державних послуг; збільшення частки наданих електронних державних послуг по відношенню до загальної кількості послуг, отриманих у традиційному вигляді; розширення переліку мобільних електронних державних послуг у загальному обсязі електронних послуг;

розвиток автоматизованих функцій державних органів; збільшення частки оновленого (актуалізованого) картографічного матеріалу на територіях країни.

Список використаних джерел

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія. Харків : Ун-т внутрішніх справ, 2010. 368 с.
2. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування : вирішення проблем національної безпеки. Київ : НІСД, 2010. 288 с.
3. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень : монографія. Київ : НІСД, 2013. 101 с.
4. Конах В. К. Нормативно-правові засади державної політики України у сфері інформаційно-психологічної безпеки. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 3 (24). С. 152–157.
5. Курас І. Інтеграція інформаційних ресурсів – стратегічний напрям забезпечення інформаційних потреб суспільства. *Бібліотечний вісник*. 2009. №1. С. 2–6.

References

1. Aristova, I.V. (2010). Derzhavna informacijna polityka: organizacijno-pravovi aspekty [Public information policy: organizational and legal aspects]. Kharkiv: Un-t vnutrishnix sprav [in Ukrainian].
2. Gorbulin, V.P. & Kachynskyj, A.B. (2010). Strategichne planuvannya: vyrishennya problem nacionalnoyi bezpeky [Strategic Planning: Decision of Problems of National Security]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
3. Kachynskyj, A.B. (2013). Indykatory nacionalnoyi bezpeky: vyznachennya ta zastosuvannya yix granychnych znachen [Indicators of national security: definitions and use of their extreme values]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
4. Konakh, V.K. (2012). Normatyvno-pravovi zasady derzhavnoyi polityky Ukrayiny u sferi informacijno-psychologichnoyi bezpeky [The Standard and Legal Bases of State Policy of Ukraine in the Sphere of Information and Psychological Security]. *Strategichni pryorytety*, 3 (24), 152–157 [in Ukrainian].
5. Kuras, I. (2009). Integraciya informacijnych resursiv – strategichnyj napryam zabezpechennya informacijnych potreb suspilstva [Integration of Information Resources – the Strategic Direction of Ensuring of Information Requirements of Society]. *Bibliotechnyj visnyk*, 1, 2–6 [in Ukrainian].

Torichniy V. O.,

PhD in Psychological Sciences, Senior Lecturer of the Department of Psychology and Moral and Psychological Support, Faculty of Foreign Languages and Humanities, National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

Named after Bogdan Khmelnytskyi, Khmelnytskyi

ORCID 0000-0003-3336-6386

The system of information support of national security of Ukraine

The system of information support of national security of Ukraine is improved in the article. In particular, the organizational structure of a system of information support of national security of Ukraine is characterized. It is emphasized that a specific place in an information security system is held by the state and public organizations which exercise lawful control of activity of the state and non-state mass media. The following participants of a system of information support of national security are allocated: owners of objects of critical information infrastructure and organizations operating with such objects; mass media and mass communications; monetary and credit organizations, currency, bank and other spheres of the financial market; telecom operators;

operators of information systems; organizations which carry out activities for creation and operation of information systems and communication networks and also for development, production and operation of means of information security ensuring; provision of services in the sphere of information security ensuring; organizations, which are carrying out educational activity in the sphere of information security; public associations. The following target indicators of further introduction of electronic services in Ukraine are defined: increase in rating of "electronic government"; increase in index of satisfaction of population with quality of public services providing; decrease in the index of bureaucratization of public services providing; increase in a share of provided electronic public services in relation to total number of the services received in a traditional look; extension of the list of mobile electronic public services in a total amount of electronic services; development of the automated functions of public authorities; increase in a share of updated cartographic materials in territories of the country.

Keywords: information support; national security; electronic services; organizational structure; mass media.

Надійшла до редколегії 23.06.2020 р.

